

NORGES HØYESTERETT

Den 12. oktober 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-02041-A, (sak nr. 2015/824), sivil sak, anke over dom,

X kommune

(advokat Hans-Jørgen Andersen – til
prøve)

mot

A

(advokat John Christian Elden)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Ringnes**: Saken gjelder spørsmål om fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon etter barnevernloven § 4-20.
- (2) B er født 00. --- 2009 og er nå seks år og syv måneder gammel. Siden januar 2011 har hun bodd i fosterhjem hos C og D i Y. Disse fosterforeldrene har søkt om å adoptere jenta.
- (3) Hennes biologiske foreldre er E og A. E døde i 2014, kort tid etter tingrettens dom. E hadde to barn fra tidligere forhold, som hun mistet omsorgen for i 2006. B er As eneste barn.
- (4) B var utsatt for omsorgssvikt fra moren. Ved akuttvedtak 3. september 2010 ble jenta plassert i beredskapshjem på sperret adresse. Frem til dette hadde hun bodd hos moren. A og E var ikke samboere, men A hadde leilighet i nærheten av E og var sammen med mor og barn daglig.

- (5) Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker traff 20. desember 2010 vedtak etter barnevernloven § 4-12 om plassering av B i godkjent fosterhjem på sperret adresse. E fikk samvær under tilsyn to timer fire ganger i året. Samme dag traff fylkesnemnda særskilt vedtak om at A skulle ha samvær to timer fire ganger årlig med tilsyn.
- (6) Fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse og fosterhjemplassering ble stadfestet av Sør-Østerdal tingrett ved dom 5. juli 2011. På grunnlag av en positiv vurdering av As samværskompetanse økte tingretten samværet med faren til to timer seks ganger i året. Han ble beskrevet som "rolig og trygg, og dette preger også jentas væremåte gjennom at hun blir tryggere og mer aktiv under samværene". Tingretten bygget videre på opplysninger fra fosterfaren om at B hadde vært blid og i godt humør etter samvær med faren.
- (7) E påanket tingrettens dom til Eidsivating lagmannsrett, som nektet samtykke til fremme av anken, jf. tvisteloven § 36-10 tredje ledd. Vedtaket om omsorgsovertakelse var etter dette endelig.
- (8) I desember 2012 krevde E utvidet samvær. Kommunen avslo søknaden og fremsatte begjæring om at foreldrene skulle fratas foreldreansvaret, og at det skulle gis samtykke til tvangsadopsjon etter barnevernloven § 4-20.
- (9) Fylkesnemnda avslo i vedtak 15. november 2013 kravet om fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon. Nemnda viste til at det ikke i tilstrekkelig grad var godtgjort at adopsjon ville være til barnets beste, og at B ikke ville ha mye å tape på at en eventuell adopsjon ble utsatt.
- (10) Om As samværskompetanse bemerket nemnda:
- "Far ga i sin partsforklaring et positivt inntrykk og framsto som snill, omtenksum og omsorgsfull. Han har liten erfaring med barn, men har hospitert fem uker i en barnehage og lest litteratur om barns utvikling for å øke sin kompetanse. Det er enighet om at samvær med far fungerer bra. B gjenkjenner far og går bort og omfavner ham når hun kommer på samvær. I utrygge situasjoner søker hun trygghet hos far. I følge tilsynspersonen opplever B samværene som positive. Far deltar i leken og følger barnets initiativ. Han er lojal, samarbeidsvillig og tar til seg veiledning. Fosterhjemmet har ikke merket negative reaksjoner etter samvær med far. I følge fostermor er B blid og glad etter samværene. Barneverntjenesten har ikke vurdert at det er grunn til å redusere fars samvær."**
- (11) Fylkesnemnda bestemte videre at A skulle ha samvær under tilsyn tre timer fire ganger i året. Det opplyses i avgjørelsen at han ikke motsatte seg tilsyn.
- (12) A hadde 13 samvær med datteren i perioden fra 28. august 2011 til fylkesnemndas behandling i november 2013. Etter dette har han hatt to samvær; det siste ble avholdt 21. mai 2014.
- (13) Kommunen begjærte overprøving av fylkesnemndas vedtak. Sør-Østerdal tingrett oppnevnte psykolog Fredrikke Lylum som sakkyndig. Hennes konklusjon i erklæring 2. juni 2014 var at adopsjon ville være positivt for relasjonen mellom B og fosterforeldrene. Særlig behovet for å unngå uro for barnet ved fortsatte tvister om hvor hun skulle bo, begrunnet dette. Den sakkyndige mente også at samværet mellom barn og

foreldre uansett burde utsettes i en lengre periode til B ble eldre, slik at hun fikk ro om sin situasjon.

- (14) Sør-Østerdal tingrett, som var satt med en fagkyndig meddommer og en meddommer fra det alminnelige meddommerutvalget, avsa 16. juni 2014 enstemmig dom med slik domsslutning:
- "1. E, født 0.0.1972 og A, født 0.0.1957, fratas foreldreansvaret for B, født 00.0.2009, jf barnevernloven § 4-20 første ledd.
  2. Retten gir samtykke til at C og D adopterer B, født 00.0.2009, jf barnevernloven § 4-20 tredje ledd.
  3. Det fastsettes ikke rett til besøkskontakt mellom B og hennes biologiske far, jf barnevernloven § 4-20 a.
  4. Det fastsettes ikke rett til besøkskontakt mellom B og hennes biologiske mor, E, jf barnevernloven § 4-20 a."
- (15) Postene 3 og 4 i domsslutningen var begrunnet i at fosterforeldrene ikke samtykket til besøkskontakt. Lovens vilkår var da ikke oppfylt.
- (16) A påanket tingrettens dom til Eidsivating lagmannsrett. Ved lagmannsrettens beslutning 2. oktober 2014 ble det gitt samtykke til fremme av anken etter tvisteloven § 36-10. Lagmannsretten viste i henvisningsbeslutningen til at tingrettens drøftelse av hvorvidt adopsjon er til barnets beste var "helt kortfattet", til tross for at dette var det sentrale spørsmålet for fylkesnemnda. Det var også uklart om tingretten hadde tatt et riktig rettslig utgangspunkt, idet kravet til særlig tungtveiende grunner ikke var drøftet.
- (17) Psykolog Fredrikke Lynum ble oppnevnt som sakkyndig også for lagmannsretten. I mandatet ble hun blant annet bedt om å vurdere hvorvidt det var grunnlag for en endret vurdering av samvær med faren i lys av at moren nå var død. Mandatet omfattet videre å utrede hvilken betydning det har for barnet å bli adoptert fremfor å være fosterhjemsplassert.
- (18) Eidsivating lagmannsrett avsa 23. februar 2015 dom med slik domsslutning:
- "1. Begjæringen om fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon tas ikke til følge.
  2. A har ikke krav på samvær med B."
- (19) Dommen ble avsagt under dissens. Flertallet – to fagdommere og meddommeren fra det alminnelige meddommerutvalget – mente at det var for tidlig å konkludere med at fordelene ved en adopsjon klart oppveier ulempene ved å miste kontakten med biologisk far. Mindretallet – én fagdommer og den fagkyndige meddommeren – kom til at vilkårene for adopsjon var oppfylt. Mindretallet mente at det forelå tungtveiende grunner for adopsjon, og viste særlig til at en adopsjon vil sikre barnet og fosterforeldrene ro og trygghet.
- (20) X kommune anket den del av lagmannsrettens dom som gjelder adopsjonsspørsmålet til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen.

- (21) Psykolog Fredrikke Lynum er oppnevnt som sakkyndig også for Høyesterett. Hun har gitt en skriftlig erklæring og forklarte seg under ankeforhandlingen. Psykolog Lynum har, som for tingretten og lagmannsretten, gitt uttrykk for at adopsjon er det beste for barnet.
- (22) Det er avholdt bevisopptak av fosterforeldrene, og fremlagt en skriftlig forklaring fra A. Det er videre lagt frem vitneerklæringer fra familie og venner av A. For øvrig står saken i samme stilling som for lagmannsretten.
- (23) Den ankende part – *X kommune* – har i hovedsak anført:
- (24) Adopsjon er til barnets beste, og det foreligger tungtveiende grunner for adopsjon.
- (25) Spørsmålet er om adopsjon er til det beste for barnet når ingen vektige grunner reelt sett taler mot. Ved denne vurderingen må det også tas i betraktning at det i en periode fremover, som kommunen anslår til 2-3 år, ikke skal være samvær med biologisk far.
- (26) Barnet ble plassert i fosterhjemmet i spedbarnsalder, og generell erfaring viser at barn da har sin primærtilknytning til fosterforeldrene, jf. Rt. 2015 side 110, avsnitt 62. Jenta har i dag ingen psykologisk tilknytning til biologisk far. Barnet er sårbart og har behov for trygghet og stabilitet. En adopsjon vil sikre dette og eliminere risikoen for fremtidige tvister om tilbakeføring og samvær.
- (27) Lagmannsrettens flertall har lagt for stor vekt på at fosterforeldrene ikke har ønsket at det fastsettes rett til besøkskontakt etter barnevernloven § 4-20 a. Den sakkyndige har imidlertid frarådet samvær med faren, fordi barnet får sterke negative reaksjoner, og fosterforeldrene har forholdt seg til dette rådet. Fosterforeldrene vil vurdere kontakt når barnet blir eldre.
- (28) Det fremgår videre av forarbeidene til barnevernloven § 4-20 a at det at adoptivsøkerne ikke gir samtykke til kontakt, ikke skal vektlegges i deres disfavør ved vurderingen av adopsjon.
- (29) Barnet får også negative reaksjoner etter besøk fra barnevernet, og ved en adopsjon vil besøk og annen oppfølging fra det offentlige opphøre.
- (30) *X kommune* har lagt ned slik påstand:
- "Sør-Østerdal tingretts dom av 16.6.2014, i sak 14-019463TVI-SOST, stadfestes."**
- (31) Ankemotparten – *A* – har i hovedsak anført:
- (32) En adopsjon er irreversibel, og for at det skal kunne gis samtykke til adopsjon må det foreligge tungtveiende grunner som taler for dette.
- (33) Det er ikke godtgjort med særlig sikkerhet at det er til barnets beste å miste all kontakt med sin biologiske far. *A* har generell samværskompetanse, og han ønsker sterkt å kunne ha kontakt med datteren. Det var morens forhold som utløste omsorgsovertakelsen, og de negative reaksjonene som er rapportert etter samvær, er ikke knyttet til fars atferd. Han har videre, i lys av den sakkyndiges anbefaling, akseptert at det i en periode fremover ikke skal være samvær.

(34) Når man sammenholder faktum i denne saken med avgjørelsene i Rt. 2007 side 561 og Rt. 2015 side 110 – hvor Høyesterett ga samtykke til adopsjon – fremgår det at flere av de forholdene som var avgjørende i disse sakene ikke foreligger i saken her.

(35) Det er videre av betydning at et samtykke til adopsjon i denne saken vil åpne for tvangsadopsjon i en rekke saker.

(36) A har nedlagt slik påstand:

"Anken forkastes."

(37) *Mitt syn på saken*

(38) Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.

(39) Saken gjelder fratakelse av foreldreansvar og adopsjon mot den biologiske farens vilje. Spørsmålet er om B fortsatt skal være fosterhjemsplassert, eller om fosterforeldrene skal kunne adoptere henne. Etter tvisteloven § 36-5 tredje ledd skal retten prøve alle sider av saken, og prøvingen skal skje ut fra situasjonen på domstidspunktet.

(40) Adgangen til tvangsadopsjon reguleres av barnevernloven § 4-20. Fylkesnemnda kan vedta å ta foreldreansvaret fra foreldrene og samtidig gi samtykke til adopsjon, såfremt vilkårene i paragrafens andre ledd bokstavene a til d er oppfylt:

- "a) **det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet og**
- b) adopsjon vil være til barnets beste og**
- c) adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget og**
- d) vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er til stede."**

(41) Det er i denne saken ikke bestridt, og jeg legger til grunn, at vilkårene i bokstavene c og d er oppfylt.

(42) Det er heller ikke bestridt at vilkåret i bokstav a er oppfylt, idet B har fått en slik tilknytning til fosterhjemmet at det vil føre til alvorlige problemer for henne om hun blir flyttet. Jeg er enig i dette. Fra B var ett år og ti måneder – i omtrent fire år og ni måneder – har hun bodd i fosterhjemmet. Lagmannsretten har vist til psykolog Lynums uttalelse 2. juni 2014, hvor det blant annet er fremholdt:

"Fosterforeldrene er jentas psykologiske foreldre og de som best kan ivareta jentas fremtidige behov. Det er ingen forhold ved fosterforeldrenes omsorgsutøvelse som er til hinder for at de kan gi barnet god omsorg og ta alle beslutninger omkring henne.

Barnet har vist en god og stabil utvikling i fosterhjemmet. Hun har langvarig og trygg relasjon til fosterforeldrene.

...

Det vil være et alvorlig tap for barnet å bryte den relasjonen hun har til fosterforeldrene. Jeg vurderer at en flytting av barnet ved tilbakeføring vil innebære så stor risiko for skjevutvikling for jenta at det ikke kan anbefales. Det er risiko for alvorlige vansker frem i tid selv om man antar at nye omsorgsgivere gir henne en god og støttende omsorg i tapet av fosterforeldrene."

- (43) Disse vurderingene slutter jeg meg til. Det avgjørende blir etter dette om adopsjon vil være til barnets beste, og om det ut fra dette foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner for adopsjon. Disse vilkårene er oppsummert slik i avsnitt 46 i Rt. 2015 side 110:

"En tvangsadopsjon berører de biologiske foreldrene sterkt. Den følelsesmessige smerten ved å få sitt barn bortadoptert er vanligvis dyptgripende. De familiemessige båndene som brytes ved tvangsadopsjon, er beskyttet av EMK artikkel 8 og Grunnloven § 102. Også for barn representerer adopsjonen et inngripende tiltak, som etter FNs barnekonvensjon artikkel 21 derfor bare kan beslattes dersom det er til barnets beste. Foreldrenes interesser må, på den annen side, vike der avgjørende forhold på barnets hånd tilsier adopsjon, jf. Grunnloven § 104 annet ledd og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1. Jeg viser her til EMDs dom i Aune mot Norge 28. oktober 2010 avsnitt 66 [EMD-2007-52502], hvor det i tilknytning til forholdsmessighetsvurderingen under EMK artikkel 8 nr. 2 angis som avgjørende at adopsjonen er begrunnet i 'an overriding requirement pertaining to the child's best interests'. Denne saken er samme sak som ble avgjort av Høyesterett i Rt. 2007 side 561. Jeg legger da til grunn at uttrykksmåten i avsnitt 51 i denne høyesterettsdommen - at det kreves 'særlig tungtveiende grunner for adopsjon' - gir uttrykk for den samme normen."

- (44) Det følger av dette at vilkåret om "barnets beste" i barnevernloven § 4-20 andre ledd bokstav b suppleres av et krav om særlig tungtveiende grunner. De forhold på barnets hånd som tilsier adopsjon, må være så sterke at hensynet til å opprettholde de biologiske båndene mellom barnet og foreldrene må vike. Fordi et adopsjonsvedtak er ugjenkallelig, må avgjørelsen baseres på at det "med relativt stor sikkerhet kan sies at det vil være best for barnet å bli adoptert", jf. Rt. 1991 side 557 på side 562 og Rt. 2001 side 14 på side 21.
- (45) Lagmannsrettens flertall har foretatt en konkret og nyansert avveining av de forhold som taler for adopsjon, og de hensyn som taler mot adopsjon på det nåværende tidspunkt. Jeg kan i det vesentlige slutte meg til denne vurderingen.
- (46) Både flertallet og mindretallet i lagmannsretten la til grunn at en adopsjon kan medføre en fullstendig avbrytelse av relasjonen mellom jenta og hennes biologiske far.
- (47) Det som likevel taler for adopsjon, er at B er et sårbart barn som har hatt en særlig vanskelig start i livet, og som trenger ro, trygghet og forutsigbarhet. I den sakkyndiges erklæring for Høyesterett heter det blant annet at "[e]n legalisering av barnets og fosterforeldrenes relasjon gjennom adopsjon gir barnet den beste støtte, stabilitet og trygghet for henne i hennes videre utvikling".
- (48) Jeg viser videre til hva lagmannsrettens flertall uttalte om dette forholdet:

"Flertallet legger, som mindretallet, til grunn at B er ei sårbar jente som har et særlig behov for trygghet og tilhørighet. Dette skyldes særlig den omsorgssvikt hun opplevde i tidlig alder. B har behov for ro og forutsigbarhet.

B er sterkt knyttet til fosterforeldrene. Hun har bodd i fosterhjemmet i fire år, og har ikke lenger en nær relasjon til faren. Som det fremgår av den sakkyndige erklæringen vil en adskillelse fra fosterforeldrene kunne skape alvorlige problemer for B. Det sterke tilknytningsforholdet og Bs behov for tilhørighet til fosterforeldrene er et forhold som

taler for at det bør samtykkes til adopsjon. Generelle betraktninger om at det er best for utviklingen til barn som fosterhjems plasseres tidlig å bli adoptert, taler i samme retning."

- (49) Denne vurderingen knytter an til forhold som Høyesterett la vekt på i Rt. 2015 side 110. Jeg viser særlig til avsnittene 50 og 60–64.
- (50) Når lagmannsrettens mindretall kom til at det foreligger tungtveiende grunner for adopsjon, var det nettopp av de grunner som jeg nå har vist til.
- (51) Ved den konkrete vurderingen har det imidlertid betydning at det ikke er noe i forholdet til den biologiske faren som skulle gi opphav til uro og konflikter, og forstyrre barnets relasjon til fosterforeldrene. Lagmannsrettens flertall viser til at A har vært "klar på at han ikke vil kreve omsorgen tilbakeført. Etter bevisførselen er det ingen grunn til å tvile på det. Det er heller ingen grunn til å anta at A på andre måter vil skape uro rundt plasseringen eller gjennomføringen av samvær". Denne bevisbedømmelsen understøttes av hans skriftlige forklaring for Høyesterett, hvor det heter:

"Av hele mitt hjerte, skulle jeg ønske at B kunne bo hjemme hos meg, men jeg har akseptert fosterhjems plassering med besøksrett en gang i framtida. Men jeg har ikke akseptert adopsjon."

- (52) A fremstår som en far som vil det beste for barnet, som har innsikt i hva dette innebærer, og som er villig til å bli veiledet når det er nødvendig. Han er av lagmannsretten beskrevet som en "snill, god og arbeidsom kar", og han får bare gode skussmål. For å bøte på sin manglende erfaring med barn, har han blant annet hospitert i barnehage.
- (53) Lagmannsretten har vist til at samværene mellom far og datter i det alt vesentlige er blitt beskrevet som positive. Etter de siste samværene – i 2014 – er det riktignok blitt opplyst at jenta har hatt negative reaksjoner. Det er uklart hva som er årsakene til denne endringen, men det er ikke noe som tyder på at den er knyttet til forhold ved farens atferd. Uansett kan disse negative reaksjonene ikke være avgjørende for adopsjonsspørsmålet, ettersom det i henhold til lagmannsrettens dom ikke nå skal være samvær mellom far og datter. Jeg viser til hva lagmannsrettens flertall uttaler om dette:

"Som følge av Bs sterke reaksjoner etter samvær er det imidlertid ikke nå grunnlag for å fastsette samvær mellom far og barn. Samvær nå er ikke til barnets beste. Det vises på dette punkt til den sakkyndiges beskrivelser av barnets fungering etter samvær. Det bør skapes ro rundt B, og samværsspørsmålet bør først vurderes på ny ved utløpet av neste skoleår. Ved en forsiktig tilnærming til samværsspørsmålet etter hvert som B blir eldre, kan det ikke utelukkes at samvær vil være et gode for B, som tilsier at det ikke bør gis samtykke til adopsjon med mindre kontakt mellom far og barn sikres. Etter flertallets syn har B uansett ikke så mye å tape på at en eventuell avgjørelse om adopsjon utsettes, at det klart er til hennes beste at det samtykkes til adopsjon i dag."

- (54) Jeg er enig i denne vurderingen.
- (55) Mitt inntrykk er at fosterforeldrene ikke er negative til at B i fremtiden kan ha kontakt med sin biologiske far. Således uttaler D – fosterfaren – i bevisopptaket for Høyesterett:

"Kontakten med pappa A bør avventes til hun er trygg nok til å takle det. Vitnet har ikke noe imot pappa A, som vitnet oppfatter som en hyggelig kar. A har vært hjemme hos fosterforeldrene, og det har gått helt fint. De er åpne for besøkskontakt med pappa A når B sier hun er klar for det. Mens A var sammen med E følte vitnet og hans

ektefelle ikke noen trygghet mht hva som kunne skje i forbindelse med besøkskontakt. Dette er endret nå, når det kun er tale om besøkskontakt med pappa A.

Når man skal ta opp med B forhold omkring hennes biologiske opphav vet han ikke helt. Men det er naturlig at man tar kontakt med kommunens barneverntjeneste for å få råd om tidspunktet for dette og måten det skal gjøres på. Pappa A er en kar det går godt an å ha kontakt med."

- (56) På bakgrunn av det som her uttales, og det som er opplyst om As egenskaper og forståelse for datterens situasjon, bør det ligge godt til rette for at B kan opprettholde båndene til sin biologiske far når hun blir noe eldre. Når man ser hen til barnets trygge og gode omsorgsbasis i fosterhjemmet, er jeg – som lagmannsrettens flertall – av den oppfatning at barnet ikke har mye å tape på at adopsjonsspørsmålet utsettes til barnets behov og relasjon til sin biologiske far er nærmere avklart. Det er i dag ikke tilstrekkelig sikkerhet for at fordelene ved en adopsjon er så sterke at hensynet til å opprettholde de biologiske båndene mellom barnet og hennes far må vike.
- (57) Da det således i dag ikke foreligger særlig tungtveiende grunner for adopsjon, må anken forkastes.
- (58) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (59) Dommer **Øie:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (60) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (61) Dommer **Falch:** Likeså.
- (62) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (63) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: